

Pietro Archiati

Od božské Trojice k lidské trojčlennosti – str. 1

Od náboženství národů k náboženství lidstva – str. 2

Od tolerance náboženství k náboženství tolerance – str. 3

V mnoha náboženstvích je božství chápáno jako trojí a jedno, jako trojjediné. Je proto důležité podívat se na zásadní rozdíl mezi pojetím božské trojjedinosti před přelomem věků a po něm:

Existuje hinduistická trojjedinost Brahmy, Višnu a Šivy; chaldejská trojjedinost Apasona, Thaute a Myomise; egyptská trojjedinost Isidy, Osirida a Hóra - a také další. Otázka je, co člověk prožívá ve svém vztahu k božské trojjedinosti, jak se díky tomuto vztahu stává jiným. Odpověď na tuto otázku ukazuje zásadní rozdíl i v náboženské zkušenosti trojjediného Boha před přelomem věků a po něm.

Trojčlennosti předkřesťanských náboženství představují z hlediska křesťanství tři způsoby jednání Boha Otce. Jak Brahma, stvořitel světa, tak Višnu, jeho udržovatel, i Šiva, jeho ničitel, jednají ve smyslu božské otcovské všemohoucnosti, v době, kdy zkušenost lidské svobody teprve začínala křehce klíčit.

Křesťanské pojetí Trojice odhaluje s přelomem věků něco zcela nového, protože Syn křesťanského Boha Otce přináší úplně nový rozměr vývoje: rozměr lidské svobody. Syn Boží v křesťanském smyslu nemůže být tedy ztotožňován se Synem z předkřesťanské doby.

Bůh působí ve světě jako „Otec“, jako „Syn“ a jako „Duch svatý“ - míní křesťanství, mluví-li o Bohu jako třech osobách. Božstvo jako Otec tvoří svou všemohoucností, jako Syn působí z čiré lásky, jako Duch svatý září v jasu myšlení.

Božství v člověku, čirý duch v něm, díky němuž může svobodně myslet a nápaditě milovat, se neméně než božstvo projevuje třemi různými způsoby: člověk myslí - to je Duch svatý v člověku; člověk miluje - to je Syn v lidském srdci; a člověk jedná - to je výraz všemohoucnosti Boží uskutečňované skrze člověka.

Z tohoto pohledu nemají jakékoli rozdíly rasy, jazyka, národa ani náboženství žádný podstatný význam. Každý člověk je tím lidštější a zároveň božštější, čím víc se učí stále lépe myslet, stále vroucněji milovat a stále dovedněji jednat ve službě všem lidem. Neboť i člověk sestává ze tří skutečností: z těla, duše a ducha. Tato lidská trojčlennost nám umožňuje vidět působení božského Otce ve všem, co je fyzicko-tělesné; lásku božského Syna ve všem, co je prožíváno v duši; a světlo Ducha svatého v člověku jako myslící bytosti.

Má-li náboženství budoucnosti umožňovat svobodnou volbu v každodenním životě, musí být ve vztahu k tělu, duši a duchu člověka vystaveno třem protisilám:

1. Z těla pochází odmítnutí božského Otce (ateismus);
2. v duši má svůj původ zneuznání božského Syna (egoismus);
3. v duchu může být zanedbána zkušenost svatého Ducha (materialismus).

Neschopnost poznat vůbec Boha Otce, tvořivě působícího ve světě, je zdrojem ateistického postoje. Je to ireligiozita, nedostatek religio v člověku, který ve svém těle prožívá takové ztvrdnutí, že všechno, co se v něm děje, musí připisovat slepým přírodním silám. Moderní

člověk se natolik vnímá jako zcela totožný se svým tělem, prožívá moc hmoty ve své duši jako natolik zásadní, cítí svůj mozek natolik zřetelně jako zdroj svého myšlení, že již nedokáže poznat duchovní působení božského Otce. Stává se tak ateistou, popírá existenci Boží, to znamená všechno, co je duchovní. Toto tragické popření božského Otce nazývá Rudolf Steiner „nemocí duše“.

Popření Syna - každodenní přítomnosti božského Syna v každém „synu člověka“ - označuje Steiner za „neštěstí luše“. Je to onen druh prožitku sebe samého, který člověku zahrazuje přístup k Božímu Synu, žijícímu v každém člověku. Je to neštěstí v tom smyslu, že nešťastnou musí být taková duše, která svou životní cestu nedokáže prožívat jako plnou pozitivních nabídek pro svobodu lásky. Taková duše zůstane zajatá v samotě egoismu, který koření ve světě duše.

Třetí nezbytnou protisílu náboženství člověk prožívá, nepoznává-li, že je duchovní bytost, individuálně tvořivý duch. Prožívá se pak jen jako „duše“, je zajatý v předsudcích a nátlacích skupiny. Toto opomenutí, týkající se činného ducha, individuálního sebeurčení, nazývá Steiner „duševním klamem“. Lidská duše se klame, namlouvá-li si, že se nemůže stát tvořivou jako duch, domnívá-li se, že svoboda je pouhou iluzí. V tomto sebeklamu člověk opomíjí zkušenost svatého Ducha, propadá víc a víc dogmatu materialismu - všude vidí determinismus a vnější určení.

Náboženství budoucnosti bude prožíváno jako setkání s Bohem Otcem - v překonání ateismu jako nemoci duše; jako setkání s Bohem Synem - v překonání egoismu jako neštěstí duše; a jako setkání s Duchem svatým - v překonání materialismu jako duševního klamu.

Od náboženství národů k náboženství lidstva

Rudolf Steiner uvádí, že počínaje dvacátým stoletím se lidské vědomí stává schopným poznat jednotného ducha lidstva jako toho, kdo utváří karmické vztahy všech lidí - tedy Krista jako „pána karmy“ jak ho Steiner nazývá. Každou událost, každý mezilidský vztah, zdraví a nemoc všech lidí určuje on ku prospěchu všech navzájem. Každý člověk je povolán prožívat náboženství v tom, že žije stále vědoměji jako živoucí článek v organismu lidstva.

Náboženský vývoj člověka spočívá v jeho „začleňování“ do jednotného organismu lidstva.

Opětné sjednocení všech lidí v jednom jediném organismu dokáže překonat jakékoli vzájemné soupeření, i ve vztahu k náboženstvím. Lidstvo se ve své jednotě a své nekonečné rozmanitosti stane nejposvátnější skutečností v srdci každého člověka. Úsilí o sbratření, spojení všech lidí bude nejvyšší formou náboženství. Také různá náboženství, která se dosud vzájemně odmítala, mohou být spojena jako živé články jednoho duchovního organismu.

V budoucnosti bude člověk prožívat pravé náboženství tehdy, jestliže nebude moci být šťastný, aniž by byli šťastní také všichni ostatní lidé. Jednotlivec si již nebude chtít zajistit výhody znevýhodňováním druhých. To bude považovat za sebeklam. Jestliže lidstvo žije v srdci jednotlivce jako jediný živoucí organismus, pak může člověk také nalézt přístup ke společnému duchu všech lidí. V tom spočívá zkušenost Krista jako pána karmy, jako tvůrce karmického propojení všech lidí.

Setkání s Kristem, který se duchovně navrácí, aby žil v myšlení a v srdci lidí jako jejich společný duch, bude počátkem opětného sjednocení všech lidí. To se bude dít nejprve ve formě myšlenek, které pak mohou zvolna postupovat také celý život. Každý se bude stále lépe učit prožívat svého bližního jako patřícího k sobě, milovat ho jako sebe samého.

Také lidstvo jako celek je trojčlenné - neméně než jednotlivý člověk a božství samotné. Kultury a národy Východu pohlížejí již celá tisíciletí na skutečnost ducha. Jejich náboženství považovalo svět hmoty za máj, za pomíjivý klam. Na Západě, zvláště v Americe, vznikla kultura, jež své hlavní působiště nalézá v pozemském hmotném světě - v podmaňování si a

využívání Země pomocí vědy a techniky. A ve Středu žije kultura, která se vždy znovu snažila postavit do středu člověka jako prostředníka mezi duchem a hmotou.

Žádná kultura - ani na Východě, ani na Západě, ani ve Středu - žádný národ jako takový nemůže zastupovat všestrannost člověka. Kultury jsou jednostranné a karma trojčlenného lidstva je karma tří skupinových jednostranností, které je nutné překonat. Co tím chce „pán karmy“ lidem říci? Chce tím říci, že jednotu lidstva může uskutečnit jen jednotlivý člověk, jen individuum. A skuteční ji tehdy, překoná-li zvláštnost svého národa nebo své kultury a z toho, co je obecně lidské, z osudů celého lidstva jako nedílné jednoty učiní tu nejindividuálnější záležitost svého srdce. V jeho duchu a v jeho jednání jakožto člověka mohou být svět hmoty - svět Západu a svět ducha - svět Východu spojeny v jednotu. Náboženství budoucnosti je náboženstvím lidstva, které se v trojjedinosti individua samo stane trojjediným.

Od tolerance náboženství k náboženství tolerance

K soudnosti jako náboženství svobody jednotlivce a k zájmu o druhého jako náboženství bratrství přistupuje ještě třetí aspekt, a tím je tolerance. Ta vzniká, když se lidé prožívají jako navzájem si zcela rovní ve své důstojnosti. Když jednotlivce jako svobodný duch žije a tvoří v „lásce k jednání“, pak pro něj tolerance znamená: druhého „nechat žít v porozumění pro cizí vůli“ - abychom použili slova Filosofie svobody Rudolfa Steinera. Tolerantní srdce dopřává druhému plnou svobodu především v jeho náboženském životě. Každý si má utvářet vztah k duchovnímu světu svým vlastním způsobem.

Každý se může radovat z toho, že lidské náboženství se může vyjadřovat s nekonečnou rozmanitostí. Díky nejnižší toleranci vůči každému druhu lidství jsou uvolňovány síly, jež dávají každému možnost vyjádřit i v náboženském životě svou jedinečnou individualitu. Tím nejsvětějším v životě je věčná individualita každého člověka, jíž se každý stává zdrojem bohatství pro všechny ostatní. Síly, nadání, které se jedinečným způsobem projevují v každém člověku, proudí zpět do organismu lidstva a slouží uspokojování potřeb všech.

Náboženství budoucnosti bude náboženstvím

1. požadavku soudnosti každého člověka, týkající se všech oblastí života (náboženství svobody v duchovním životě),
2. hlubokého zájmu každého o kteréhokoli druhého člověka (náboženství bratrství v hospodářském životě),
3. bezpodmínečné tolerance (náboženství rovnosti v právním životě).

Příliš dlouho bylo náboženství v měšťácké společnosti pouze tolerováno. Smělo být jen soukromou záležitostí a patřit jen do intimní sféry života, nesmělo se vměšovat do veřejných záležitostí. Tato falešná tolerance nechala náboženství poklesnout k prázdné dekoraci života. Člověk v něm utíká ze života, aby na pár hodin mohl zapomenout na všední život, aby se zotavil z přílišných požadavků světa.

Náboženství tolerance bude opakem tolerance náboženství. Nejvyšší hodnotou, kterou chce člověk vidět „tolerovánu“, je božský duch v každém člověku. Tolerovat člověka jako takového znamená poskytovat mu všechny nástroje, které potřebuje, aby se svým individuálním způsobem stával stále obsáhlejší ve svém myšlení, stále láskyplnějším ve svém srdci a stále cílevědomějším ve své vůli.

Pravým náboženstvím bude, budou-li se lidé chápat jako společníci na dlouhé a napínavé vývojové cestě, oné cestě, na níž se podílejí nebesa i Země. Na této cestě je každý člověk nepostradatelný, tak jako každá hvězda na nebi nad námi.